

Fekete Gyula 60 éves

Hihetetlen, persze.

Csak legutóbb is, hogy fölugrott néhány percre a szerkesztőségbe, országjáró tarisznyáját az asztalra csapva, lehuppant egy székre, aprót fújt, aztán folytatta ott, ahol valamely brigádtalálkozón nemrég abbahagyta. Három ilyen beszélgetése volt aznap, a vonat indulásáig talán fél órája, mégis összefoglalta tömör mondatokkal, mit tanult ezen a napon a sokak által oly mélyen lenézett író-olvasó találkozókon. Portásunkat megkértük, hívjon taxit, majd csörgessen föl, ha megérkezik. Indultunk is nyomban a jelzés után, ám a beszélgetéssel lassított lépcsőzés időt vett el így is. Laci bácsi a kapuban röstellkedve biztatott bennünket: igyekezzünk egy kissé, mert az atyafi ott a volán mellett türelmetlen már. Méltatlankodtunk, Gyula azonban leintett bennünket. Pár mondattal meghatározta a sofőr szociológiai helyzetét, említést téve a vállalati tervek, az egyéni érdek és az utas érdeke között feszülő ellentmondásokról. Utolsó szavait már a pilóta is elkaphatta a nyitott ajtón át, mert így dörmögött: — Na, látja, uram! Ha ennyire tudja, miért nem igyekszik jobban...

Látogatásának volt egyéb jellemző mozzanata is. Nem tőle, valami kertészeti szaklap riportjából tudtam Balaton melléki kertjéről, amelyet centiméterenként verekedett vissza a nádastól. — Megvan — felelte kurtán, amikor a birtok felől kérdeztem. — Hanem erre Vásárhely felé gyönyörű vetéseket láttam. Ha valamicske hótakarót kapnának... — A nagy kert foglalkoztatta inkább. A *mienk*. Amiként — így tudjuk írásaiból, olykor kedélyeket borzoló fölszólalásaiból is — mindig túlnéz a maga kerítésén, végig a kis haza téerein, s túl annak határain is.

Hihetetlen a hatvan év? Mozgását, eszének fürge forgását figyelve, valóban. Az életrajzi adatoknak mégis hinnünk kell. Nézzük csak: akármilyen fiatalon, de ezeréves jussának szétosztását bízta rá a magyar parasztság 1945-ben. Fontos lapok szerkesztője huszonöt évesen! Igen, fényes tavaszi szelek csattogtatták a zászlót, sok volt a munka, a hamar elvégzendő. Friss hitek, ifjú szívek kellettek ahhoz. Fekete Gyula azonban nemcsak hittel, erővel, de tehetséggel is érkezett az új tavaszba, ifjan írt könyvei is figyelmet keltenek már, s ugyancsak nem öregen írta meg legújabb irodalmunk egyik — ma már klasszikusnak számító — jelentős regényét, *Az orvos halálát*. A majálisok megderesedtek később. Aszályos nyarak, viharos őszi következett. Már nemcsak a tiszta hitért, a fönmaradásért is harcolni kellett ismét. Csoda-e, ha e sokféle és kegyetlen harcban edződött író a *közösség megszállottja*, mondhatni: a *kollektivizmus mániákusa* lett?

Elfogult? Igen. Közösségével szemben az. Tekintetének körébe vonja a családot, a munkaközösségeket, a nemzetet, majd az egész emberiséget. Csak így, e bővülő körök számbavételével tartja fölfoghatóan legszebb eszményeinket: a szocialista hazafiságot és az internacionalizmust. Talán ezért tartják némely botfülüek (vagy szándékosan félrehallók) olykor nacionalistának? Lehet. Ha figyelmesen olvasnák és érteni is akarnák Fekete Gyula vitacikkeit, sorskérdéseinken töprengő műveit, pironkodva vallanák be alapos tévedésüket. Aki így tud Veres Péter-i módon „népben-nemzetben gondolkodva” széttekinteni a világban, aki tud ízig-vérig közösségi maradni az „éljünk magunknak”, a „kaparj kurta...”, a „mi közöm másokhoz” veszedelmes tendenciái közepe, ahogyan ő, az nem lehet más, csak a szó igaz és tiszta értelmében vett szocialista hazafi. Amit hirdet, az pedig nem gyanakvásra, hanem fölkarolásra méltó eszme: valódi *szocialista hazafiság*.

Olykor nem érti az ember, miként van bátorsága hosszan idézni a véle vitatkozók leszóló, sőt mocskolódo leveleit, néha ostoba, nemegyszer nyíltan antihumánus „érveit”? Nem fél a legszenvedélyesebb, még a durván szitkozódó ellenvéleményektől sem. Mert ezek is az ő igazát erősítik! A szomorú példák mutatják, milyen mélyre züllesztget az egoizmus, a kötődések hiánya, az eszmények kilúgozódása, a kozmopolitizmus helyenkénti térhódítása. Megmosolyogják többen a népesedésünk ügyében ejtett szavai miatt. Mások ingerülten szólnak: túloz! Tragikusabbra hangolja a kiáltást, sötétebbre festi a képet, mint indokolt lenne. Talán igen. De ne feledjük: *író!* Hivatalból is *közösséget képvisel*, lelkiismeretből is. Meg aztán: annyiféle „süket duma” között nagyobbat kell kiáltani. Igen, olykor még annak is föl kell emelnie a hangját, akinek pedig igaza van. Mert a közmondás is csak addig írja elő a türelmet, amíg okos érvek állnak szemben okos érvekkel. Kívánjuk irodalmi és közéletünknek, hogy ne kelljen fölösen hangot emelnie senkinek. Maradjunk az okos, a józan érvelésnél. Fekete Gyula „kálvinista baritonja” is akkor zeng a legszebben, amikor nyugodtan, igazának tiszta hitével sorolja az érveket.

Hatvanéves lenne? Hinnünk kell mégis. Az időt meg nem állíthatjuk. De azt kívánhatjuk, hogy erőben, egészségben, szellemi izmainak ruganyosságában sokáig maradjon Fekete Gyula ilyen fiatal hatvanéves!

ANNUS JÓZSEF

VÁRNAI LÁSZLÓ FOTOGRAFIKÁJA